

Т. П. Гітис,
кандидат економічних наук,
ORCID 0000-0002-4992-8438,

А. В. Євсейчик,

А. С. Спірато,

М. Є. Андрійчук,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

РІВЕНЬ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ДОСЛІДЖЕННЯ ДИНАМІКИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ РОБОЧОЇ СИЛИ

Постановка проблеми. Необхідною умовою стійкого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств є забезпечення високого технічного та технологічного рівня виробництва. Реалізація цього завдання потребує від підприємств не тільки нарощування обсягів інвестицій у технічне переоснащення та оновлення основних фондів, але й підвищення вимог до якості персоналу. Найбільш затребуваною характеристикою працівника у сучасних умовах господарювання вважається наявність знань, умінь та навичок, що можуть бути ефективно використані у його професійній діяльності, тобто певного рівня освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення освітнього рівня як однієї з найважливіших якісних ознак персоналу досліджено та доведено у наукових працях таких вчених як: С. В. Бебко [1], О. А. Грішнова [2], Т. І. Лепейко [3], А. Ю. Погребняк [4], Ю. В. Чекушина [5] та ін.

О. А. Грішнова визначає наступні напрями активного впливу освіти на економічне зростання [2]:

1. Освіта або збільшує продуктивність працівника на даному робочому місці, або робить його здатним до такої роботи, результати якої становлять вищу цінність і яка тому краще оплачується. Таким чином, зростання кваліфікації і рівня освіти економічно активного населення підвищує продуктивність праці та ефективність економіки.

2. Освіта розвиває в людині ділові навички і підприємливість. У західній літературі це явище назване «розподільчим ефектом освіти». Робоча ефективність пов'язана зі здатністю виконувати певне коло завдань, розподільча ефективність – зі здатністю приймати правильні рішення.

3. Освіта підвищує чутливість людей до нових наукових ідей і технічних розробок, у зв'язку з чим вони швидше впроваджуються в практику. Прискорюючи поширення науково-технічних відкриттів, освіта тим самим підвищує суспільну продуктивність праці та стимулює економічне зростання.

Ю. В. Чекушина вважає, що у сучасному світі «знання є вирішальним фактором забезпечення зростання продуктивності праці, тобто освітній рівень працівників зумовлює рівень розвитку вироб-

ництва і забезпечує стабільність економічної системи та сталий розвиток суспільства» [5].

Т. І. Лепейко підкреслює «велике значення для зростання продуктивності праці інвестиції на освіту, підвищення кваліфікації, перепідготовку кадрів, тобто на поліпшення робочої сили» [3].

У дослідженні С. В. Бебко увага акцентована на значимості вищої освіти персоналу, яка найбільш виразно проявляється у: «зростанні продуктивності праці; спрямуванні працівників до нових ідей та технологій, формуванні здатності приймати самостійні рішення, що сприяє скороченню часу між науковими відкриттями та їх упровадженням; прискоренні появи нових технологій та нових відкриттів, що пояснюється зосередженням у вищій школі переважної більшості висококваліфікованих учених-дослідників» [1].

У праці [6] доведено, що у працівників без вищої освіти з початку роботи до 30 років збільшення продуктивності йде набагато повільніше, ніж у працівників з вищою освітою.

За результатами досліджень [7] збільшення витрат на підвищення освітнього рівня працівників тільки на 10% сприяє зростанню продуктивності праці на 8,6%, тоді як відповідне збільшення інвестицій в акціонерний капітал – лише на 3,4%.

Отже, рівень освіти будучи найбільш значущою ознакою якості робочої сили, сприяє забезпеченню розвитку підприємств у виробничому та економічному аспектах та потребує постійної уваги та дослідження його динаміки з метою недопущення та подолання негативних тенденцій.

Метою статті є оцінювання рівня освіти в Україні, дослідження його динаміки у контексті забезпечення зростання якості робочої сили.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток сфери освіти є одним з пріоритетних напрямів державної політики України, що наглядно демонструє значний відсоток бюджетних видатків на освіту: у 2013-2019 рр. близько 6% відповідно до ВВП. Взагалі за обсягами державного фінансування освіти Україна випереджає значну кількість країн, у тому числі з більшою часткою національного багатства. Так, для порівняння, доля державних витрат на

освіту у Німеччині складає 5% ВВП, у США – 5,2% ВВП, у Канаді – 5,3% ВВП, у Франції – 5,7% ВВП, у Польщі – 4,9% ВВП [8]. При цьому необхідно відзначити, що в Україні на законодавчому рівні (а саме Законом України «Про освіту») встановлена частка видатків на освіту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством, на рівні не менш 7% ВВП. Незважаючи на те, що в останні роки

відсоток видатків на освіту відповідно до ВВП України менш ніж встановлено у Законі України «Про освіту», статистичні данні демонструють стійке зростання частки населення, що має вищу освіту. Так, за даними Державної служби статистики України [9], у 2013 р. вищою освітою (повною, базовою та неповною) було охоплено 49,6% робочої сили, у 2017-2019 рр. цей показник складав вже близько 53% (рис. 1).

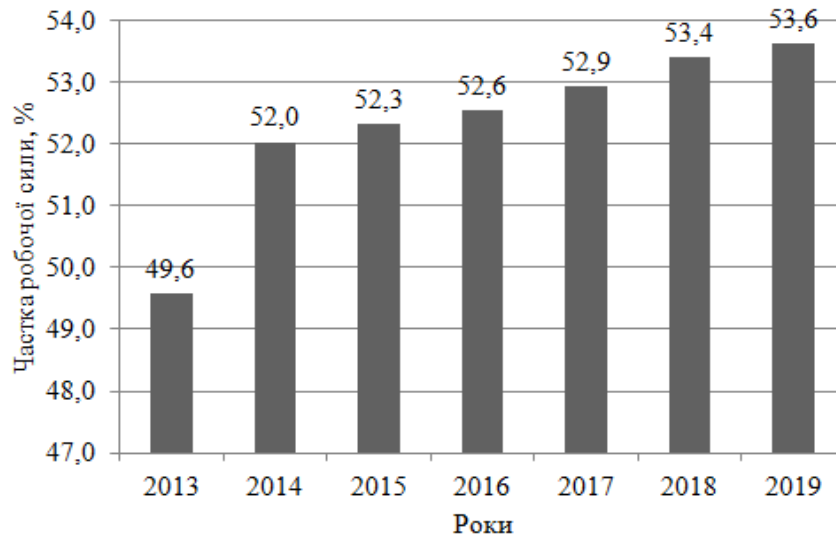

Рис. 1. Частка робочої сили України з вищою освітою
(сформовано авторами на основі джерела [9])

Взагалі за показником охоплення населення вищою освітою Україна значно випереджає більшість розвинених країн. Так, наприклад, частка осіб, що мають вищу освіту у Канаді складає 51%, Ізраїлі – 46, Японії – 45, США – 42, Нової Зеландії – 41, Південної Кореї – 40, Великобританії – 38% [10].

Для більш детальної оцінки рівня освіти та виявлення тенденцій щодо його змінення, розглянемо динаміку кількості робочої сили України у віці 15-70 років за кожним рівнем освіти у відсотках до попереднього року (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості робочої сили України у віці 15-70 років за рівнем освіти, у % до попереднього року
(сформовано авторами на основі джерела [9])

Роки	Рівні освіти									
	повна вища		базова вища		неповна вища		повна загальна середня, професійно-технічна		базова, початкова загальна середня або не мають освіти	
	тис. осіб	у % до попереднього року	тис. осіб	у % до попереднього року	тис. осіб	у % до попереднього року	тис. осіб	у % до попереднього року	тис. осіб	у % до попереднього року
2013	5788,6	-	203,8	-	4332,5	-	9466,2	-	1033,5	-
2014	6138,1	106	230,1	112,9	3997,2	92,3	9118,5	96,3	437	42,3
2015	5717,7	93,2	226,7	98,5	3526,7	88,2	8242,4	90,4	384,4	88,0
2016	5708,8	99,8	219,6	96,9	3507,4	99,5	8168,7	99,1	350,6	91,2
2017	5784,4	101,3	199	90,6	3466,9	98,8	8056	98,6	348,1	99,3
2018	5989,7	103,5	246,5	123,9	3343,4	96,4	8039,1	99,8	320,8	92,2
2019	5740,8	95,8	341,8	138,7	3605,6	107,8	7986,4	99,3	391,4	122,0

Як бачимо з даних, що наведені у табл. 1, за останні роки в Україні спостерігаються неодноразовні зміни у рівні освіченості робочої сили. Так,

кількість осіб, які мають базову вищу освіту у 2018 р. порівняно з попереднім роком зросла на 23,9%, а у 2019 р. – на 38,7%. Також у 2019 р. намі-

тилася тенденція щодо збільшення кількості осіб, які мають неповну вищу освіту, та зменшення кількості осіб з повною вищою освітою. Останнім часом спостерігається щорічне скорочення кількості осіб, які мають лише повну загальну середню або професійно-технічну освіту. На особливу увагу заслуговує значне зростання кількості осіб (у 2019 р. порівняно з 2018 р. на 22%), що мають лише базову, початкову загальну або не мають освіти.

З метою з'ясування основної тенденції зміни рівня освіти робочої сили доцільним є визначення показника загального рівня освіти за наступною формулою:

$$P_o = \frac{\sum O_i * K_i}{\sum K_i},$$

де P_o – показник загального рівня освіти робочої сили у віці 15-70 років;

O_i – кодовані значення рівнів освіти: «Базова, початкова загальна середня або не мають освіти» – $O_1 = 1$, «Повна загальна середня, професійно-технічна» – $O_2 = 2$, «Неповна вища» та «Базова вища» – $O_3 = 3$ та «Повна вища» – $O_4 = 4$;

K_i – кількість робочої сили за відповідними рівнями освіти, тис. осіб.

Результати розрахунку показника загального рівня освіти робочої сили у віці 15-70 років в Україні та його динаміка проілюстровано на рис. 2.

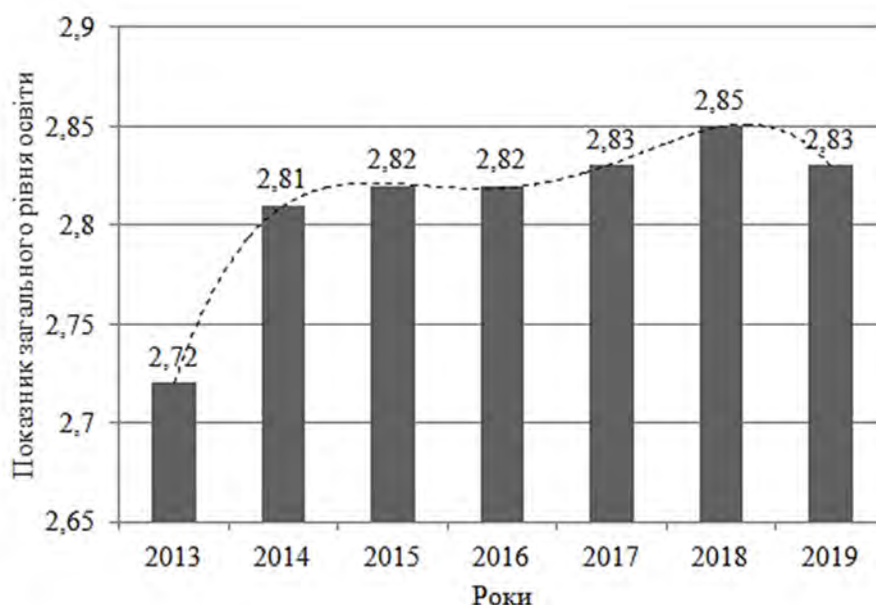

Рис. 2. Показник загального рівня освіти робочої сили в Україні

Значення показників загального рівня освіти робочої сили в Україні у 2013-2019 рр., що наведені на рис. 2, змінюються у діапазоні від 2,72 до 2,85. Це свідчить про те, що більша частина робочої сили у віці 15-70 років має повну загальну середню або професійно-технічну освіту. Суттєве наближення значення показника P_o до третього рівня означає наявність у структурі робочої сили досить вагомої частки осіб з неповною або базовою вищою освітою.

Динаміка показника P_o у 2013-2018 рр. демонструє поступове щорічне збільшення освіченості робочої сили України і є позитивною. Але, необхідно відзначити деяке зниження показника загального рівня освіти робочої сили у 2019 р. до значення 2017 р. Це безумовно негативна тенденція, яка, швидше за все, буде зберігатиметься у майбутньому, що підтверджують статистичні данні у табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка кількості студентів та осіб, прийнятих на навчання та випущених із ЗВО України, у % до попереднього року (сформовано авторами на основі джерела [9])

Навчальні роки	Кількість студентів		Кількість осіб, прийнятих на навчання		Кількість осіб, випущених із ЗВО	
	осіб	у % до попереднього року	осіб	у % до попереднього року	осіб	у % до попереднього року
2014/2015	1689226	-	361110	-	484482	-
2015/2016	1605270	95,0	323064	89,5	447418	92,3
2016/2017	1586754	98,8	313856	97,1	386668	86,4
2017/2018	1538565	97,0	323577	103,1	421131	108,9
2018/2019	1522250	98,9	310326	95,9	412914	98,0
2019/2020	1439706	94,6	297142	95,8	383865	93,0

Як бачимо з даних, що наведені у табл. 2, в Україні останніми роками спостерігається поступове скорочення кількості здобувачів вищої освіти (за виключенням 2017/2018 навчального року). Так, у 2019/2020 навчальному році порівняно з попереднім періодом кількість студентів закладів вищої освіти скоротилась на 5,4%, кількість прийнятих осіб – на 4,2%, кількість випущених осіб – на 7%. При цьому необхідно відзначити, що випуск учнів із закладів загальної середньої освіти у 2019/2020 навчальному

році збільшився майже на 2% порівняно з попереднім періодом.

Взагалі в Україні формальними та неформальними видами навчання та професійної підготовки охоплено більш 60% молоді у віці від 15 до 24 років (рис. 3). При цьому необхідно відзначити наявність диспропорцій за типом місцевості, тобто рівень участі молоді у формальних та неформальних видах навчання у міській місцевості значно вище (майже на 10%), ніж у сільській місцевості.

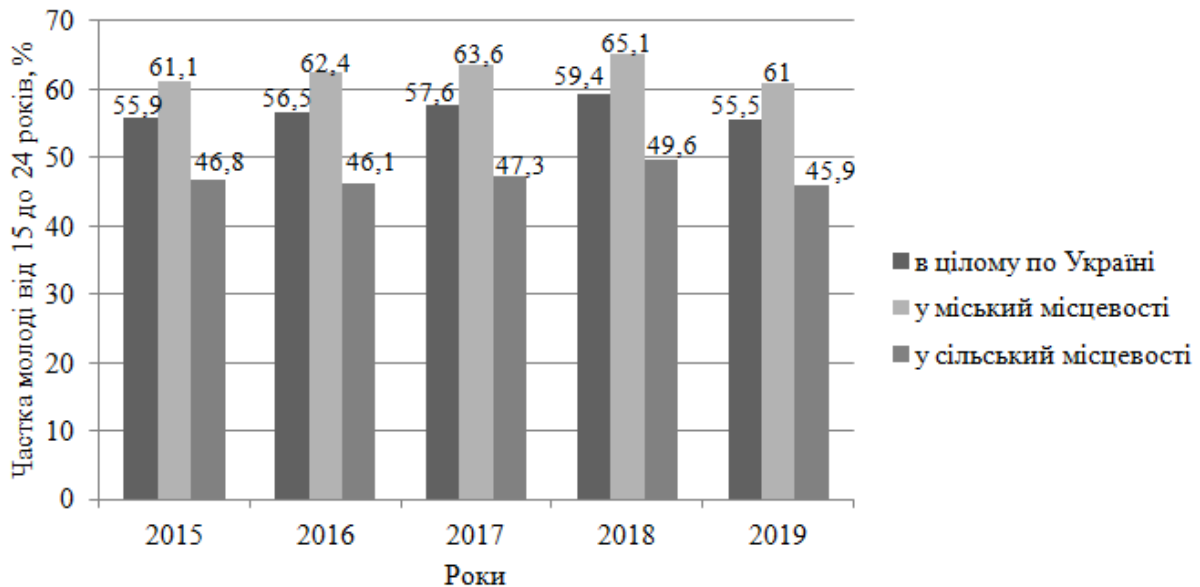

Рис. 3. Рівень участі молоді (у віці від 15 до 24 років) у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки, %
(сформовано авторами на основі джерела [9])

Також слід звернути увагу на зменшення участі молоді у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки у 2019 р. порівняно з попередніми роками.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Результати проведених досліджень свідчать про наявність тенденції зниження освітнього рівня робочої сили в Україні, яку обумовлено низкою факторів, серед яких можна виділити такі:

1. Наявність обмежень в доступності вищої освіти для певних верств населення України (в особливості для малозабезпечених сімей та мешканців сіл). За результатами дослідження [11] визначено наступні чинники, що обмежують доступ до якісної вищої освіти:

- більшість учнів з малозабезпечених сімей сконцентровано у недофінансованих школах;
- умови навчання в малих та сільських школах можна оцінити як незадовільні (низький рівень матеріальної бази та доступності до навчальних матеріалів, інформаційно-комунікаційних технологій);
- обмежений доступ до високоякісних програм навчання в сільських школах, яких безумовно негативно відображається на результатах навчання та

знижує ймовірність вступу до вищого навчального закладу. Так, за результатами дослідження [11] учні сільських шкіл рідше за учнів міських шкіл здобувають за результатами ЗНО бал, що перевищує граничний рівень, і зі значно нижчою ймовірністю подають заяви на вступ до вишів і вступають до них. У той час, коли майже 70% учнів-містян здобувають прохідні бали, подають заяви та зрештою вступають до вишу, серед учнів сільських шкіл таких лише 40%;

– не престижність праці в малих та сільських школах обумовлює низький кваліфікаційний рівень учителів у цих закладах, що безумовно відображається на якості освіти.

2. Селективна форма диференціації навчання, яка сприяє зростанню нерівності між школами і обумовлює різницю в якісних показниках результатів навчання у спеціалізованих навчальних закладах (найчастіше «елітних», до яких важко потрапити) та звичайних шкіл. Так, останніми роками випускники міських навчальних закладів з профільним навчанням (гімназій, ліцеїв, спеціалізованих шкіл) отримують найвищі бали за результатами ЗНО.

3. Знецінювання значущості вищої освіти, що обумовлено низкою факторів, серед яких можна виділити такі:

– кризовий стан, в якому перебуває економіка України, обумовлює зниження попиту на робочу силу (у тому числі кваліфіковану) та високий рівень безробіття. Так, за даними Державної служби статистики України [9] частка безробітних осіб з вищою освітою (повною, базовою та неповною) складатиме в останні роки близько 46% загальної кількості безробітних. Зростає кількість випускників вищих навчальних закладів, які знаходять роботу, що не потребує наявності вищої освіти;

– відсутність гідної оплати праці в Україні сприяє відтоку робочої сили закордон. При цьому переважна чисельність трудових мігрантів працевлаштовуються на низькокваліфікованих роботах, що не потребують наявності диплому про вищу освіту.

4. Низька активність та зацікавленість керівників українських підприємств у фінансуванні підвищення освітнього рівня персоналу. Дійсно, криза в економіці і, як наслідок, скорочення обсягів виробництва і випуску продукції обмежують фінансові можливості вітчизняних підприємств з професійного навчання та розвитку персоналу. Більшість підприємств на даний час не може навіть забезпечити гідний рівень заробітної плати своїх працівників. У даній ситуації вкладення грошей в професійне навчання та підвищення кваліфікації персоналу розглядається як витрати і здійснюється за залишковим принципом. Такий підхід є обмеженим і пов'язаний в більшості випадків з нерозумінням значущості та ролі професіоналізму працівників у забезпеченні економічного зростання та розвитку підприємства [12].

Отже, вище окреслене коло факторів, що негативно впливають на рівень освіти робочої сили України, потребує негайного усунення. При цьому питання підвищення освіченості населення має бути пріоритетним не тільки для держави, але й для бізнесу, оскільки саме приватні підприємства є основними «споживачами» робочої сили, однією з найважливіших якісних ознак якої є освіта.

Література

1. **Бєбко С.** Значення вищої освіти у сучасних соціально-економічних трансформаціях. *Науковий вісник СНУ імені Лесі Українки. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 1(350). URL: http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/13783/1/Бєбко_63-68.pdf. 2. **Гришнова О. А.** Освіта як чинник розвитку і економічного зростання України. *Демографія та соціальна економіка*. 2004. № 1-2. С. 93-101. 3. **Лепейко Т. І.** Методологічні засади виявлення і реалізації резервів продуктивності праці на промисловому підприємстві. *Механізм регулювання економіки*. 2015, № 1. С. 108-115. 4. **Погребняк А. Ю.,** Рубцов А. М. Комплекс заходів з удосконалення підвищення продуктивності праці

персоналу. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2017. Випуск 19. С. 228-234. 5. **Чекушина Ю. В.,** Чекушина Ю. М. Вища освіта України в аспекті інтелектуалізації праці (перше десятиліття XXI ст.). *Гуманітарний журнал*. 2013. № 3. С. 3-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gumj_2013_3_3. 6. **Березовский В. А.,** Слива А. В., Фокина В. Н. Образование как фактор влияния на экономическую ценность человека. URL: www.muh.ru/content/pps/100823_stat_28.doc. 7. **Долішній М. І.,** Куценко В. І. Диверсифікація освіти в контексті Болонського процесу як передумова поліпшення якості кадрового потенціалу. *Україна: аспекти праці*. 2006. №5. С. 8-14. 8. **Національна доповідь** про стан і перспективи розвитку освіти в Україні. Київ: Педагогічна думка, 2016. 448 с. 9. **Державна служба статистики України.** URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>. 10. **The Most Educated Countries in the World.** *Edu-Active.com*, 21.09.2013. URL: <http://www.edu-active.com/news/2013/sep/21/most-educated-countries-wg2orl.html>. 11. **Дослідження** сфери освіти в Україні: до більшої результативності, справедливості та ефективності. URL: <http://documents1.worldbank.org/curated/en/790931568661644788/pdf/Overview.pdf>. 12. **Gitis T., Klimenko S.** Research of factors impeding professional development of the personnel of domestic enterprises. *Економічний Вісник Донбасу (Economic Herald of the Donbas)*. 2017. №4 (50). С. 185-189.

References

1. **Bebko S.** (2017). Znachennia vyshchoi osvity u suchasnykh sotsialno-ekonomichnykh transformatsiakh [The importance of higher education in modern socio-economic transformations.]. *Naukovyi visnyk SNU imeni Lesi Ukrainky. Serii: Pedagogichni nauky – Scientific Bulletin of the Lesya Ukrainka National University. Series: Pedagogical sciences*, 1(350). Retrieved from http://esnuir.eenu.edu.ua/bitstream/123456789/13783/1/Бєбко_63-68.pdf [in Ukrainian].

2. **Hrishnova O. A.** (2004). Osvita yak chynnyk rozvytku i ekonomichnoho zrostantia Ukrainy [Education as a factor of development and economic growth of Ukraine.]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and social economy*, 1-2, pp. 93-101 [in Ukrainian].

3. **Lepeiko T. I.** (2015). Metodolohichni zasady vyjavlennia i realizatsii rezerviv produktyvnosti pratsi na promyslovomu pidpriemstvi [Methodological bases of revealing and realization of reserves of labor productivity at the industrial enterprise]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky – Mechanism of economic regulation*, 1, pp. 108-115 [in Ukrainian].

4. **Pohrebniak A. Yu., Rubtsov A. M.** (2017). Kompleks zakhodiv z udoskonalennia pidvyshchennia produktyvnosti pratsi personalu [A set of measures to improve staff productivity]. *Suchasni problemy ekonomiky i pidpriemnytstvo – Modern problems of economy and entrepreneurship*, Issue 19, pp. 228-234 [in Ukrainian].

5. **Chekushyna Yu. V., Chekushyna Yu. M.** (2013). Vyshcha osvita Ukrainy v aspekti intelektualizatsii pratsi (pershe desiatyllittia XXI st.) [Higher education of Ukraine in the aspect of labor intellectualization (the first decade of the XXI century)]. *Humanitarnyi zhurnal – Humanities*

magazine, 3, pp. 3-10. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/gumj_2013_3_3 [in Ukrainian].

6. Berezovsky V. A., Sliva A. V., Fokina V. N. Education as a factor of influence on the economic value of a person. Retrieved from www.muh.ru/content/pps/100823_stat_28.doc [in Russian].

7. Dolishnii M. I., Kutsenko V. I. (2006). *Dyversyfikatsiia osvity v konteksti Bolonskoho protsesu yak peredumova polipshennia yakosti kadrovoho potentsialu* [Diversification of education in the context of the Bologna process as a prerequisite for improving the quality of human resources]. *Ukraina: aspekty pratsi – Ukraine: aspects of work*, 5, pp. 8-14 [in Ukrainian].

8. *Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini* [National report on the state and prospects of education development in Ukraine]. (2016). Kyiv. Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). ukrstat.gov.ua. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

10. The Most Educated Countries in the World. (2013). *Edu-Active.com*. Retrieved from <http://www.edu-active.com/news/2013/sep/21/most-educated-countries-wg2orld.html>.

11. *Doslidzhennia sfery osvity v Ukraini: do bilshoi rezultatyvnosti, spravedlyvosti ta efektyvnosti* [Research in the field of education in Ukraine: to greater efficiency, fairness and efficiency]. Retrieved from <http://documents1.worldbank.org/curated/en/79093156861644788/pdf/Overview.pdf> [in Ukrainian].

12. Gitis T., Klimentenko S. (2017). Research of factors impeding professional development of the personnel of domestic enterprises. *Economic Herald of the Donbas*, 4 (50), pp. 185-189.

Гітис Т. П., Євсейчик А. В., Спірато А. С., Андрійчук М. Є. Рівень освіти в Україні: дослідження динаміки у контексті забезпечення якості робочої сили

Рівень освіти, будучи найбільш значущою ознакою якості робочої сили, сприяє забезпеченню розвитку підприємств у виробничому та економічному аспектах та потребує постійної уваги та дослідження його динаміки з метою недопущення та подолання негативних тенденцій.

У статті проведено оцінювання рівня освіти в Україні, досліджено його динаміку у контексті забезпечення зростання якості робочої сили. Встановлено, що по охопленню населення вищою освітою Україна значно випереджає більшість розвинених країн, але останніми роками спостерігаються неоднозначні зміни у рівні освіченості робочої сили. Так, кількість осіб, які мають базову вищу та неповну вищу освіту, поступово зростає, а кількість осіб з повною вищою освітою навпаки зменшується. На особливу увагу заслуговує значне зростання кількості осіб, що мають лише базову, початкову загальну або не мають освіти. Також в останні роки спостерігається поступове скорочення кількості здобувачів вищої освіти, зменшення рівня участі молоді у формальних та неформальних видах навчання та професійної підготовки (в особливості у сільській місцевості). У цілому необхідно відзначити

деяке зниження показника загального рівня освіти робочої сили у 2019 р.

Наявність тенденції зниження освітнього рівня робочої сили в Україні обумовлено низкою факторів, серед яких можна виділити такі: наявність обмежень у доступності вищої освіти для певних верств населення України (в особливості для малозабезпечених сімей та мешканців сіл); селективна форма диференціації навчання, яка сприяє зростанню нерівності між школами; знецінювання значущості вищої освіти, що обумовлено кризовим станом економіки України; низька активність та зацікавленість керівників українських підприємств у фінансуванні підвищення освітнього рівня персоналу.

Встановлено коло факторів, що негативно впливають на рівень освіти робочої сили України, потребує негайного усунення. При цьому питання підвищення освіченості населення має бути пріоритетним не тільки для держави, але й для бізнесу, оскільки саме приватні підприємства є основними «споживачами» робочої сили, однією з найважливіших якісних ознак якої є рівень освіти.

Ключові слова: рівень освіти, знання, робоча сила, продуктивність праці, вища освіта, заклад освіти, результати навчання, формальна освіта, неформальна освіта, селективність.

Gitis T., Evseichik A., Spirato A., Andriychuk M. The Level of Education is in Ukraine: Research of Dynamics in the Context of Providing of Quality of Labour Force

The level of education, being the most significant sign of the quality of labor force, contributes to ensuring the development of enterprises in production and economic aspects and requires constant attention and research of its dynamics in order to prevent and overcome negative trends.

In the article the estimation of level of education is conducted in Ukraine, his dynamics is investigational in the context of providing of height of quality of labour force. It is set that on part of population with higher education Ukraine passes ahead the most developed countries considerably, but in the last few years there are ambiguous changes in the level of formation of labour force. So, the amount of persons having base higher and incomplete higher education grows gradually, and the amount of persons with complete higher education diminishes vice versa. The special attention is deserved by the considerable height of amount of persons, having only base, initial common or does not have education. Also the last years there is gradual reduction of amount of competitors of higher education, reductions of level of participation of young people in the formal and informal types of studies and professional preparation (in particular in rural to locality). On the whole it is necessary to mark some decline of index of general level of formation of labour force in 2019.

The presence of tendency of decline of educational level of labour force in Ukraine is conditioned by the row of factors among that it is possible to distinguish the following: limit access to higher education for the certain layers of population of Ukraine (in particular for of scanty means families and habitants of villages); selective form of differentiation of studies that assists inequality between

schools; depreciation of meaningfulness of higher education, that it contingently the crisis state of economy of Ukraine; subzero activity and personal interest of leaders of the Ukrainian enterprises are in financing of increase of educational level of personnel.

The set circle of factors negatively influencing on the level of formation of labour force of Ukraine requires an immediate removal. Thus a question of increase of level of formation of population must be priority not only for the state but also for business, as exactly private enterprises are the basic "consumers" of labour force, one of major quality signs of that is a level of education.

Keywords: level of education, knowledge, labour force, labour productivity, higher education, educational establishment, results of educating, formal education, informal education, selectivity.

Гітис Т. П., Евсейчик А. В., Спірато А. С., Андрійчук М. Е. Уровень образования в Украине: исследование динамики в контексте обеспечения качества рабочей силы

Уровень образования, будучи наиболее значимым признаком качества рабочей силы, способствует обеспечению развития предприятий в производственном и экономическом аспектах и требует постоянного внимания и исследования его динамики с целью недопущения и преодоления негативных тенденций.

В статье проведено оценивание уровня образования в Украине, исследована его динамика в контексте обеспечения роста качества рабочей силы. Установлено, что по охвату населения высшим образованием Украина значительно опережает большинство развитых стран, но за последние годы наблюдаются неоднозначные изменения в уровне образованности рабочей силы. Так, количество лиц, имеющих базовое высшее и неполное высшее образование, постепенно растет, а количество лиц с полным высшим образованием наоборот уменьшается. Особого внимания заслужи-

вает значительный рост количества лиц, имеющих лишь базовое, начальное общее или не имеют образования. Также в последние годы наблюдается постепенное сокращение количества соискателей высшего образования, снижение уровня участия молодежи в формальных и неформальных видах учебы и профессиональной подготовки (в особенности в сельской местности). В целом необходимо отметить некоторое снижение показателя общего уровня образования рабочей силы в 2019 г.

Наличие тенденции снижения образовательного уровня рабочей силы в Украине обусловлено рядом факторов, среди которых можно выделить следующие: ограниченный доступ к высшему образованию для определенных слоев населения Украины (в особенности для малообеспеченных семей и жителей сел); селективная форма дифференциации учебы, которая способствует росту неравенства между школами; обеспечение значимости высшего образования, что обусловлено кризисным состоянием экономики Украины; низкая активность и заинтересованность руководителей украинских предприятий в финансировании повышения образовательного уровня персонала.

Установленный круг факторов, негативно влияющих на уровень образования рабочей силы Украины, требует немедленного устранения. При этом вопрос повышения образованности населения должен быть приоритетным не только для государства, но и для бизнеса, поскольку именно частные предприятия являются основными "потребителями" рабочей силы, одним из важнейших качественных признаков которой является уровень образования.

Ключевые слова: уровень образования, знания, рабочая сила, производительность труда, высшее образование, учебное заведение, результаты обучения, формальное образование, неформальное образование, селективность.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2020

Прийнято до друку 15.09.2020